

ТИҚХММИ

Тошкент Ирригация ва Қишлоқ Хўжалиги
Механизация ва Муҳандислик Институтини

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ
МУҲАНДИСЛАРИ ИНСТИТУТИ

“ҚИШЛОҚ ВА СУВ
ХЎЖАЛИГИНИНГ
ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ”

*мавзусидаги анъанавий XVIII -
ёш олимлар, магистрантлар ва
иқтидорли талабаларнинг илмий
- амалий анжумани*

18

*XVIII - traditional Republic
scientific - practical conference of
young scientists, master students
and talented students under the
topic*

“THE MODERN PROBLEMS OF
AGRICULTURE AND WATER
RECOURCES”

МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ

Тошкент – 2019 йил, 28 – 29 март

ТАЛАБАЛАРГА ЭКОЛОГИК ТАЪЛИМ ВА ТАРБИЯ БЕРИШ МАСАЛАЛАРИ

Қаландарова С.Т., - талаба, ТТЕСИ. Шодиева Ш. М. – талаба, ТИҚХММИ

Аннотация

Бугунги кунда жамиятнинг иқтисодий ва ижтимоий жиҳатдан тараққиёт даражаси ундаги халқ хўжалигининг турли жабҳаларига таъсир этиши ўзига хос глобал ва минтақавий экологик муаммоларни юзага келтирмоқда. Ушбу мақолада талабаларга экологик таълим тарбия беришда мустаҳкам дидактик асослар, атроф – муҳитни тоза сақлашга, озодликка, покизаликка ва энг асосий соғлом турмуш тарзи муҳитини ташкиллаштириш масалари очиб берилган.

“Республикамиз мустақилликка эришгандан сўнг, экологик тарбияда халқ педагогикасидан фойдаланишга катта эътибор бериб келинмоқда. Бундан ташқари Ўзбекистон Республикасининг Экологик таълимни ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган вазифаларни сўзсиз амалга ошириш, Республикамиз ҳудудидаги экологик масалаларни жамлаган ҳолда таълим тизими томонидан ушбу масала ечимига ҳисса қўшиш, ўсиб келаётган ёш авлоднинг экологик саводхонлигини ошириш, уларнинг экологик онги ва экологик маданиятини шакллантириш ва ривожлантириш, экологик таълим ва тарбия жараёнини самарали ташкил қилиш мақсадида қатор ишлар амалга оширилмоқда.

Талабаларга экологик таълим ва тарбия беришда халқимизнинг ўзига хос миллий тарбиясидан ўринли фойдаланиши яхши самара беради. Халқимиз жуда қадим замонлардан сувга эътиқод қўйиб, ёзнинг энг жазирама кунларида “Сув сайли” ўтказган. Ота – боболаримиз “Сув табиат инъоми, ҳаёт манбаи”, деб бежиз айтишмаган. Ҳар томчи сувни гавҳардек қадрлаб, боғ – роғлар яратишган. Биз эса сувдан хўжасизларча фойдаланишимиз натижасида Орол муаммосининг туғилишига сабабчи бўлди. Сирдарё ва Амударёнинг белгиланган ерга тўла етиб бормаслиги натижасида бугун Ўрта Осиё учун аҳамиятли бўлган Оролнинг бутунлай йўқолиш хавфи бўлди”. [1].

Ҳарчи экологик таълим ва тарбия бугуннинг долзарб масалаларидан бири экан, ҳар бир инсонда ўзи яшаб турган уй, кўча, маҳалла, кишлоқ ва шаҳарни ифлосланишдан асраш, уни ободонлаштириш, кўкаламзорлаштириш, табиий масканларни асл ҳолида сақлаш ва улардан унумли фойдаланиш, юртимиз табиатини муҳофаза қилиш сингари фазилятларни шакллантириш экологик тарбиянинг ажралмас қисмидир. Демак, талабаларга экологик тарбия беришда миллий қадриятлар, урф – одатлар, анъаналар, ушбу соҳага оид фаолиятлари мустаҳкам дидактик асос бўлиб, булар орқали уларни атроф – муҳитни тоза сақлашга, озодликка, покизаликка ва энг асосий соғлом турмуш тарзи шакллантиришга ўргатилади.

Жамиятнинг иқтисодий ва ижтимоий жиҳатдан тараққиёти даражаси ундаги халқ хўжалигининг турли жабҳаларига таъсир этади. Бу борада ўзига хос глобал ва минтақавий экологик муаммолар ҳам юзага келаверади. Бунда глобал муаммоларга Орол фожиаси, Чернобил ҳалокати, Хиросима ва Нагасаки шаҳарлардаги бомбо портлашлар ҳамда шу қабилар мисол бўла олса, минтақавий муаммоларга завод ва фабрикалардан чиқадиган зарарли чиқиндилар ёки маълум ҳудуддаги тупроқ эрозияси, баъзи қасалликларнинг кўпайиши ва шу қабиларни мисол қилиб олиш мумкин. Шу сабабли экологик тарбия йўналишлари ҳам турли хил бўлади, жумладан:

Талабаларни яшаб турган жойидаги табиатимиз бойликларини тежаб – тергашга, уни муҳофаза қилишга ўргатиш.

Талабаларни ўз ўқув муассасаларини ва унинг теъарак – атрофларини кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштириш, меъали ва манзарали дарахтлар экишга ўргатиш.

Талабаларни хиёбонларни, сув ҳавзаларини озода сақлаш кўникмаларини шакллантириш.

Экологик дунёкарарини ва саводхонликни юксалтириш.

Экологик маданиятни шакллантириш.

Талабалар онгида атроф – муҳит ва унинг шахс маънавий дунёсига таъсири хақидаги тасаввурларни шакллантириш.

Талабалар онгида табиат ва унинг жамият тараққиётидаги ўрни хақидаги тасаввурларни пайдо қилиш.

Талабаларга экологик тарбия беришда ўқув муассасалари ва оила ўртасидаги умумийлик ва хусусийлик.

Талабалар онгида атроф – муҳит муҳофазасида болаларнинг вазифаси хақида тасаввур ҳосил қилиш.

Талабалар онгида табиатни муҳофаза қилишда ота – она ибрат – намунаси хақидаги тасаввурларни ҳосил қилиш.

Талабаларга экологик тарбия беришда миллий анъана ва урф – одатларни тиклашга эътиборни қаратиш.

Талаба – ёшларга экологик тарбия беришда тўғараклардан фойдаланиш ва уларда “Табиат ва инсон”, “Экология ва инсон”, “Орол мадал сўрайди”, “Табиатни эъозлайлик”, “Сувни муқаддас деб билайлик” ва шу каби мавзуларда давра суҳбатлари уюштириш.[2].

Олий таълимда “Экология ва атроф муҳит муҳофазаси” фанида республикадаги маиший чиқиндиларни қайта ишлаш кластерлари ва утилизацияси, “Тоза ҳудуд” давлат унитар корхоналари ва ушбу соҳада фаолият кўрсатаётган хусусий тадбиркорлик субъектлари фаолиятдан келиб чиқиб такомиллаштирилмоқда. Минтақа ва мамлакатимизда мавжуд экологик вазиятнинг мавжуд ҳолати, халқаро таъкилотлар тадқиқотларининг натижалари ҳамда чиқинди билан бўғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасидаги долзарб вазифаларидан келиб чиқиб, олий ва ўрта-маҳсуе таълимда экология ва атроф-муҳит муҳофазаси соҳаси учун зарур ҳолларда янги йўналиш ва мутахассисликларни очиш юзасидан асосланган тақлифлар тайёрланмоқда.

Ушбу йўналишлар бўйича иш олиб бориш орқали ота-боболаримизнинг азал-азалдан табиатга юксак меҳр ва эҳтиром кўрсатишганини талаба – ёшлар онгида сингдириш мумкин. Шунинг учун ҳам бугунги кунда таълим тизимида ўқитиладиган табиатшунослик, экология дарслари орқали табиатга, атроф муҳитга чуқурроқ муружаат қилиш билан бирга, келажакка ишонч билан қарашимиз, ёшларимизни комиллик сари етаклашимиз ҳам бизнинг асосий вазифамиздир. Инсоният тарихи шундан далолат берадики, муайян жамият тараққиёти жараёнида, бир босқичдан иккинчи босқичга ўтишида турмушнинг барча соҳаларида, хусусан, иқтисодий, иқтимоий ва сиёсий соҳаларида бўлгани каби, экологик атроф-муҳитни соҳада ҳам муайян муаммоларни ҳал қилиши зарурати пайдо бўлади. Чунки ўзига хос янги давр шароит, вазият, анъанага айланиб қолган ғоялар, қарашлар, муносабатларни ўзгартирмасдан, маълум мафкурага асосланмасдан янги мақсадлар сари қадам ташлай олмайди.

“Буни ватанамиз, халқимиз учун ҳақиқий хизмат қилиш намунаси бўлган ўнлаб бобокалонларимиз фаолиятларида кўрсата олишимиз лозим. Бунинг бонси юртбошимиз сўзлари билан айтганда: “Ким бўлишидан қатъий назар, жамиятнинг ҳар бир аъзоси ўз ўтмишини яхши билса, ота боболаримиздан қолган ҳар қандай меросни, табиий бойликларни, атроф муҳитни умуман олганда борлиқни борлигича, асраб авайлашни ўз олдига мақсад қилмоғи даркор. Ушбу сабоқлари инсонни атроф муҳитни асрашга, хушёрликка ўргатади, иродасини мустаҳкамлайди”. “Биз халқни номи билан эмас, балки маданияти, маънавияти орқали биламиз, тарихининг тағ-томирига назар ташлаймиз”, “Экологик тарбия ҳам, халқ маънавиятининг бир асосидир”.